

ועדה מדעית - טוקסיקולוגיה ובריאות הציבור

בראש הוועדה עומד פרופ' יורם פינקלשטיין (מנהל היחידה והשרות לנוירולוגיה ולטוקסיקולוגיה בבית"ח שערי צדק), וחברים בה פרופ' אליהו ריכטר (בית"ס לרפואה הדסה- האוניברסיטה העברית), ד"ר מיכה ברחנא (מנהל מחלקת רישום הסרטן הלאומי – משרד הבריאות ומרצה באוני' חיפה), ד"ר דבי מיר (מומחית לטוקסיקולוגיה והשפעות רעלים על בריאות הציבור) וד"ר תמר ברמן (מנהלת היחידה לטוקסיקולוגיה במשרד הבריאות). בדיוני הוועדה נטלו חלק גם ד"ר יעל שטיין (רופאה המתמחה בנושא השפעות רעלים על בריאות הציבור ביחידתו של פרופ' ריכטר), ועמית אופיר (דוקטורנט החוקר השפעת זרחנים אורגניים על קהילות חקלאיות בהדרכת פרופ' פינקלשטיין).

הוועדה רואה בחומרי הדברה גורמי סיכון ודאיים, אשר השימוש בהם והחשיפה להם גורמים – ללא ספק – לנזק לבריאות האדם. הנזק לבריאות הציבור הוכח במחקרים רבים בעולם ובישראל. הנזק בא לידי ביטוי קליני בעקבות חשיפה לחומרי הדברה בצורות שונות: חשיפה חדה של עובדים המשתמשים בחומר (כגון חקלאים המרססים בשטח), חשיפה כרונית ומתמשכת של אוכלוסיות שונות לחומרי הדברה במינונים נמוכים (כגון חשיפת האוכלוסיה הכפרית לחומרי הדברה חקלאיים, או חשיפת האוכלוסיה העירונית לחומרי הדברה ביתיים). כמו כן תיתכן חשיפה לחומרי הדברה המצטברים במזון, באוויר ובמים.

הצטבר מידע רב יחסית בנוגע לנזקי ההרעלות לבריאות הציבור, אך מידע זה אינו מאורגן בבסיס מידע מסודר. בשלב ראשון, יש לעשות מאמץ לרכז את כל המידע הקיים ולנתחו. כמו כן, נודעת חשיבות ליצירתו של בסיס מידע, המתעדכן באופן שוטף תוך שיתוף פעולה והעברת המידע בין כל הרשויות הנוגעות בדבר. עם זאת, מצינת הוועדה שקיים מחסור בסיסי במידע ובניטור שוטף אודות צורות השימוש בחומרים רעילים (כגון ריסוס מהאוויר לעומת פיזור קרקעי) ואודות כמויות החומרים בהן נעשה שימוש. כמו כן מועט המידע אודות האוכלוסיות העלולות להיחשף בצורות השונות (כגון בשאיפה, בשתייה ובמזון). השימוש בחומרים רעילים גורר חשיפה והחשיפה גוררת סיכון לבריאות הציבור. על כן יש לפעול לכך שמידע זה יהיה זמין, גם בדרך של שינוי חקיקה.

הוועדה ממליצה ליצור מודל של צורות החשיפה שיסייע בתכנון מערך ניטור ומיזעור של החשיפה. החברים בוועדה יכינו מודל זה בהקדם.

הוועדה מדגישה גם את הבעיות שבמיגון עובדים בשטח - מיגון שבמקרים רבים אינו מתבצע כראוי.

כמו כן מצוין הנזק הרב הנגרם עקב מכירה ושימוש בלתי חוקי בחומרים אסורים, או שימוש בחומרים מותרים אך שלא עפ"י ההתוויות.

הוועדה ממליצה לבחון את הקשר בין כמויות הרעלים בהן נעשה שימוש לבין התפוקות ביבול החקלאי. לדעת חברי הוועדה, חשוב להסביר לחקלאים שהעלאת המינונים והכמויות לא רק שאינה משפרת את היבולים אלא אף מביאה להקטנתם לעתים קרובות - תוך גרימת נזקים קשים לאדם ולסביבה.

הוועדה מדגישה גם את הצורך בהסברה ובהדרכה לקידומן של שיטות הדברה משולבות וחלופיות, שעשויות במקרים רבים לתת תוצאות מצויינות בהגדלת היבול, תוך הקטנתו של הנזק הבריאותי והסביבתי.

הוועדה מדגישה את הצורך בשינוי חקיקה בנושא השימוש בחומרים, שנזקם הבריאותי גדול במיוחד. מומלץ להגביל בחקיקה את השימוש בהם בסביבת ישובים, בתי-ספר ומקומות קהילתיים מרכזיים.

הוועדה ממליצה על קידום מחקר שיטתי, שבמסגרתו ייאספו נתוני ניטור השימוש ברעלים, החשיפה והתחלואה - תוך יצירת בסיס מידע לאומי המתעדכן ברציפות בנושא זה.

במקביל לשינוי המומלץ בחקיקה, ממליצה הוועדה על שינוי באכיפה - למניעת שימוש בלתי נכון בחומרים, שפגיעתם בבריאות הציבור רבה במיוחד. זאת, תוך שילוב הנושא במערך הסברה נרחב. ההסברה תביא למודעות הציבור את הנזק הבריאותי הרב שבחשיפה לחומרים רעילים ובכללם חומרי ההדברה. ההסברה תופנה לרבדיו השונים של הציבור - יצרנים, משווקים, משתמשים עיקריים - חקלאים, טייסי ריסוס, תושבי יישובים כפריים וכן יישובים עירוניים). זאת, תוך שילוב פעילים מהקהילה שיסייעו בהסברה ובהעברת המידע בנושא.